

SØRUMKOMMUNE

Årlig oversikt over folkehelsen

2018

[Vedtatt]

Innhold

Innledning	3
1 Befolkningssammensetning	4
2 Oppvekst og levekår	5
3 Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø.....	6
4 Skader og ulykker	7
5 Helserelatert adferd	8
6 Helsetilstand	9
Forklaring av diagrammer:	10
Kilder:	11

Innledning

Folkehelseloven kom i 2012 og bidro til et mer strukturert folkehelsearbeid i kommunene. I loven pålegges kommunen å ha en oversikt over helsetilstanden i befolkningen samt de positive og negative faktorene som spiller inn på denne. Videre skal folkehelsearbeidet befestes i planverk, og kommunen skal ha tiltak som svarer ut de utfordringene man ser i oversikten.

Oversikten skal ligge til grunn for planstrategien, og er i Sørums kommuner et eget dokument som ble utarbeidet sammen med Kommunedelplan for forebygging og folkehelse (Folkehelseplanen) i 2014. Både planen og oversiktsdokumentet er tilgjengelig på kommunens nettsider.

«**Årlig oversikt over folkehelsen**» er en oppdatert og aktuell kortversjon av den store oversikten, og svarer ut kommunens plikt til å også ha en løpende oversikt over folkehelsen. Hensikten med dette dokumentet er at det skal være kortfattet og lettlest, og gi en aktuell oversikt over status for folkehelsen i kommunen.

Dokumentet har seks hovedtema, som er de samme som i oversiktsdokumentet og folkehelseplanen. Hvert tema har en kort beskrivelse av status og en definisjon av hovedutfordringer. Hovedutfordringene blir understøttet av diagrammer, og det er en punktvis beskrivelse av mulige årsaker og konsekvenser.

Årlig oversikt over folkehelsen i Sørums kommuner oppdateres og publiseres hvert år av folkehelseteamet, og skal være en støtte for planlegging og beslutninger i både administrasjon og politikk.

1 Befolknings sammensetning

Status

Befolknings sammensetning beskrives med grunnlagsdata om befolkningen som antall innbyggere, alders- og kjønnsfordeling, sivilstatus, etnisitet, flyttemønster osv. Denne type informasjon er viktig i vurderingen av øvrig informasjon, men kan også være vesentlig i seg selv som del av utfordringsbildet for folkehelsen.

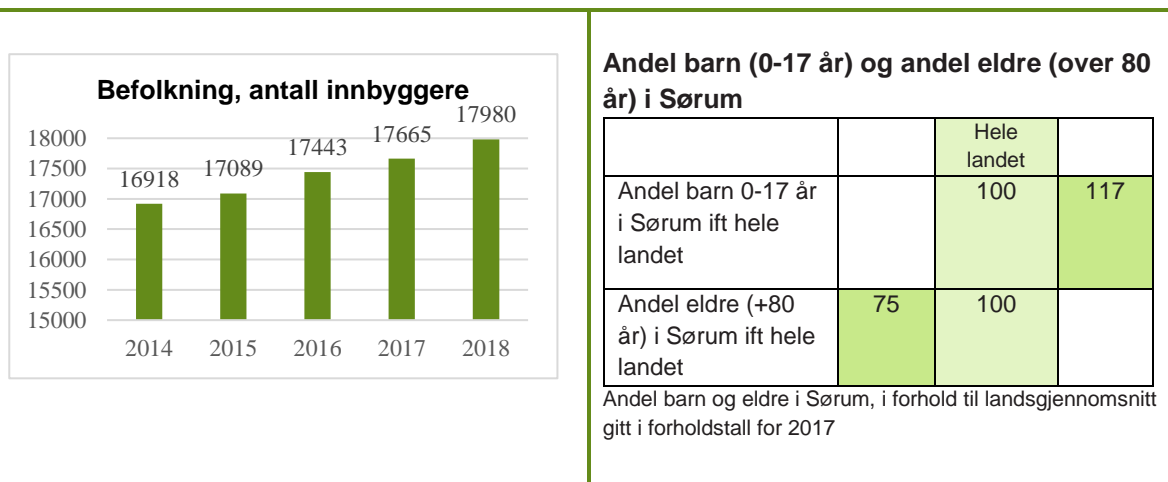
Sørum kommune består av 17 980 innbyggere pr 01.01.18. Kommunen består av en relativt ung befolkning med en større andel barn enn landsgjennomsnittet, og færre eldre over 80 år. Andelen unge har økt noe de to siste årene. Antallet eldre har stabilisert seg. Stor andel barn i kommunen kan gi økt press på tjenester til barn. Andel av befolkningen i yrkesaktiv alder er omtrent lik som resten av landet. Befolkningsvekst vil kunne sette press på alle kommunens virksomheter og tilbud.

I 2017 bosatte kommunen 27 flyktninger. I 2018 er det planlagt å bosette 10 flyktninger (ikke medregnet familiegjenforeninger). Godt over halvparten av innvandrere i Sørum er europeiske. Innvandrerdelen i kommunen lavere enn fylket og en del nærliggende kommuner.

Forventet levealder for Sørums befolkning er 84,4 år for kvinner og 79,2 år for menn, noe som for begge kjønn er tilnærmet likt fylket som helhet og tilnærmet lik landsgjennomsnittet. Det bor 9150 menn og 8828 kvinner i kommunen pr 2018.

Hovedutfordringer

Større andel barn i kommunen

Mulige årsaker

- Innflytting, nærhet til sentrale knutepunkt.
- Nybygging i kommunen
- Attraktivitet i området

Mulige konsekvenser

- Manglende stedstilhørighet pga mye innflytting og mange som pendler
- Økt behov for og press på tjenester, særlig for barn og unge.
- Økte samfunnskostnader

2 Oppvekst og levekår

Status

Oppvekst og levekår er viktige premisser for helse og livskvalitet. Folks helse er i stor grad bestemt av sosioøkonomiske levekår som utdanningslengde, inntekt og yrke. Sørum kommune har lavere andel personer med lavinntekt enn i landet og fylket som helhet. Det var en markant økning fra 2009 til 2011, men kurven har nå flatet ut.

Arbeidsledigheten i Sørum er tilnærmet lik fylket og noe lavere enn landet i for øvrig i 2017. Kommunen har færre personer på uføretrygd enn i landet som helhet.

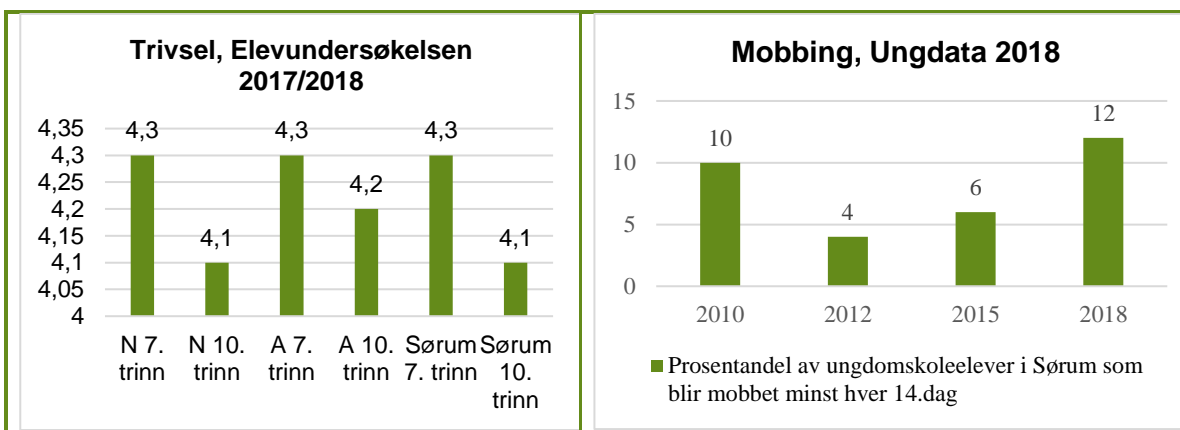
Frafallet i videregående skole holder seg uendret fra 2013-2015 til 2014-2016 etter en tid med nedgang. Sørum ligger dermed på linje med fylket og noe under landsgjennomsnittet. Nesten 1 av 5 elever slutter på videregående før endt utdanning.

Trivsel på 7. trinn er lik som i fylket og ellers i landet, mens den i 10. trinn nærmer seg landsgjennomsnittet. Elevene på ungdomstrinnet i Sørum rapporterer i elevundersøkelsen om mer mobbing i 10. trinn enn i fylket og landet. Ungdatatallene for 2018 viser en stor økning på ungdomsskoleelever som sier de blir mobbet minst hver 14 dag.

Hovedutfordringer

Forebygge og avdekke mobbing

Sikre gode skolemiljø gjennom hele skoledagen, også utenfor undervisningen.

Mulige årsaker

- Psykososiale forhold
- Ulikheter i kompetanse og inntektsgrunnlag.

Mulige konsekvenser

- Økte psykiske helseplager hos de som blir mobbet
- Dårligere trivsel på skole
- Økt behov for lavterskeltilbud for unge
- Økte utgifter i kommunen grunnet elever som dropper ut av skolen

3 Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø

Status

Sørum har høy dekningsgrad for vann levert av godkjeningspliktig vannverk og vannkvaliteten levert fra disse er god både med tanke på hygienisk kvalitet og leveringsstabilitet. Badevannskvaliteten ved de mest besøkte friluftsbadene måles hvert år og bedømmes å være god. Grunnet kvikksølvinnhold er det ikke tilrådelig å spise selvfanger abbor eller gjedde over 25 cm. Sannsynlighet for radon i bebyggelse vurderes ut fra naturgitte forhold fra lav til middels med variasjoner innad i kommunen.

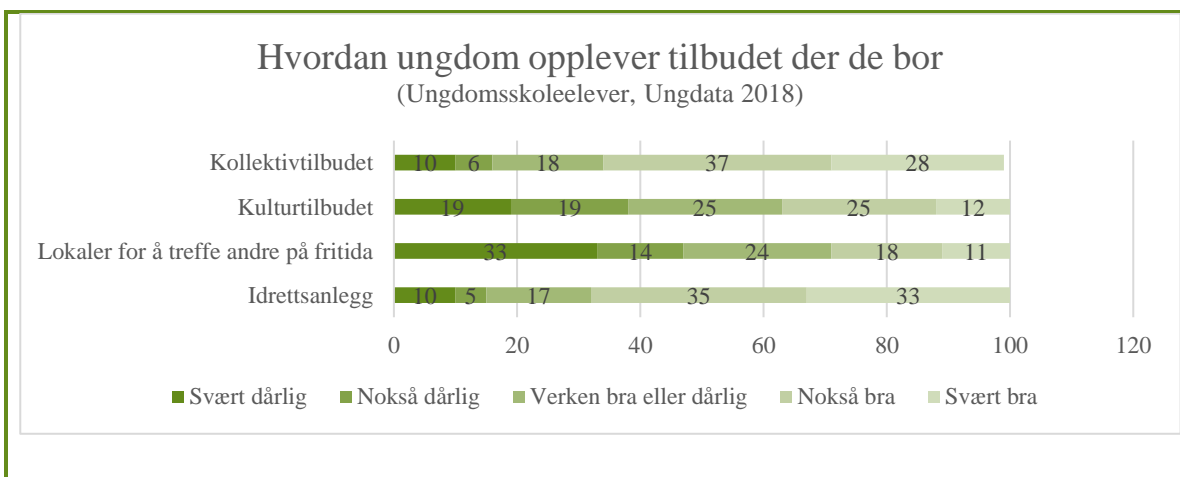
Veitrafikkstøy er den største kilden til støyplage i kommunen. I arbeidet med arealplaner og utredninger framkommer det nye data om luftkvalitet. Boliger nær fylkesveiene kan i enkelte tilfeller være utsatt for store svevestøvkonsentrasjoner.

I en kommune i vekst og fortetting er kvalitet i bygde omgivelser med tilrettelegging av møteplasser viktig. Turstier og nærmiljøanlegg som er åpne for alle er viktig i et folkehelseperspektiv og kan ha større betydning enn anlegg for organisert idrett. Sørum har en høy organisasjonsgrad i frivillige lag og foreninger – dette virker samlende for mange, men ikke alle.

Ungdomsskole- og videregåendelever rapporterer at de er mindre fornøyd med lokalmiljøet enn landsgjennomsnittet (Ungdata 2018).

Hovedutfordringer

Tilrettelegging av lokalmiljøet og sosiale møteplasser

Mulige årsaker

- Naturgitte og menneskeskapte forhold, også utenfor kommunens grenser
- Befolkningsvekst og identitet
- Tilbud i nærmiljøet

Mulige konsekvenser

- Miljøfaktorer kan påvirke folkehelsen både i positiv og negativ retning

4 Skader og ulykker

Status

Generelt skiller ikke kommunen seg spesielt ut fra nabokommuner og landssnittet når det gjelder skader og ulykker. Antall skader behandlet i sykehus er ikke tydelig forskjellig fra landsnivået

Forebygging av skader og ulykker gir imidlertid stor helsegevinst i form av økt livskvalitet og flere leveår i befolkningen. Ulykker og skader kan i stor grad forebygges. Strukturelle tiltak som lov-, produkt- og miljøendringer har vist seg å være særlig effektive. Også atferdsendrende tiltak (spesielt belønningssystemer) kan gi gode resultater. Holdningsendrende tiltak gir derimot sjelden effekt alene.

Vold: I Ungdataundersøkelsen 2018 oppgir 3 % av ungdomsskoleelevene å ha blitt utsatt for trusler om vold mer enn 6 ganger i løpet av det siste året. Gutter er langt mer utsatt enn jenter. Antall brukere målt som antall døgnopphold hos Romerike krisesenter har økt med 32% fra 2014 til 2017. I de fleste tilfeller er voldsutøver ektefelle eller samboer. Siden en stor andel av de som utsettes for vold ikke melder ifra eller forteller noen i hjelpeapparatet om dette, ligger det store utfordringer i det å kunne gjenkjenne tegn på vold, spørre om vold og å iverksette nødvendige tiltak når vold mistenkes.

Hovedutfordringer

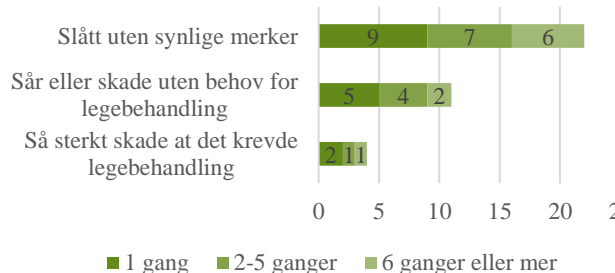
Kunnskap for å kunne gjenkjenne tegn på vold. At mistanke om vold meldes.

Har du blitt utsatt for trusler om vold i løpet av siste året
(Ungdomsskoleelever, ungdاتا 2018)

■ Ingen ganger ■ 1 gang
■ 2-5 ganger ■ 6 ganger eller mer

Prosentandel som har blitt utsatt for ulike former for vold siste år
(Ungdomsskoleelever, ungdاتا 2018)

Mulige årsaker

- Skader og ulykker: manglende fysisk tilrettelegging eller andre strukturelle tiltak
- Vold: Psykisk sykdom, kjønns-roller, vold i barndommen, kulturell bakgrunn, rus/alkohol

Mulige konsekvenser

- Ulykker og vold kan medføre død, fysisk/psykisk sykdom/skade, manglende mestring av skole/arbeidsliv, store samfunnskostnader

5 Helsereelatert adferd

Status

Helsereelatert adferd handler om den adferden som spiller inn på helsen vår i negativ eller positiv forstand. Det er først og fremst grad av fysisk aktivitet, kostholdsvaner og bruk av rusmidler som trekkes frem, men også grad av sosialt nettverk og sosial interaksjon betyr mye for helsen.

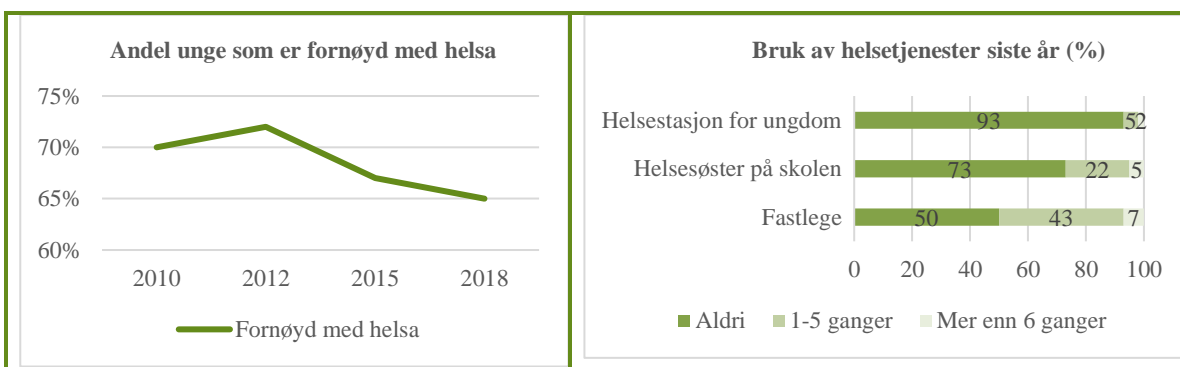
UngData undersøkelsen viser at en stor del av ungdomsskoleelevene i Sørumsund er opptatt av fysisk aktivitet og trening. 47% trener minst 5 ganger i uken. Det er mer enn landsgjennomsnittet. 81% trener 1 gang i uka eller mer. Allikevel er bare 65% av ungdommen fornøyd med egen helse. Guttene er litt mer fornøyde enn jentene. 19% er litt misfornøyd eller svært misfornøyd med egen helse. Dette er mer enn landsgjennomsnittet, og flere misfornøyde enn ved undersøkelsene i 2015 og 2012.

Selv om mange er misfornøyd med egen helse tar få kontakt med lavterskel helsetilbudene i kommunen. Hele 73% av elevene på ungdomsskolen har aldri brukt helsesøster på skolen. 93% har aldri brukt Helsestasjon for Ungdom. En mulig årsak til dette kan være tilgjengelighet.

I kommunen er det lite bruk av røyk og snus blant ungdommen, og andelen som har drukket alkohol slik at de har følt seg beruset er som landsgjennomsnittet (11%). Andelen som har forsøkt hasj er også lav (4%) og har vært relativt stabil over tid. Det er derfor viktig å opprettholde fokuset på å forebygge tidlig debut med rusmidler.

Hovedutfordringer

Ungdom er mer misfornøyd med egen helse enn tidligere, men bruker lavterskel helsetilbud lite

Mulige årsaker

- Økt press på ungdommen
- Høye forventninger til egen helse
- Helsesøster lite tid på ungd.skolen
- Helsestasjon for ungdom lite kjent
- Ugunstig åpningstid og lokaler

Mulige konsekvenser

- Flere stressrelaterte plager som hodepine etc blant ungdommen
- Flere utvikler større helseplager fordi de ikke får hjelp tidlig nok

6 Helsetilstand

Status

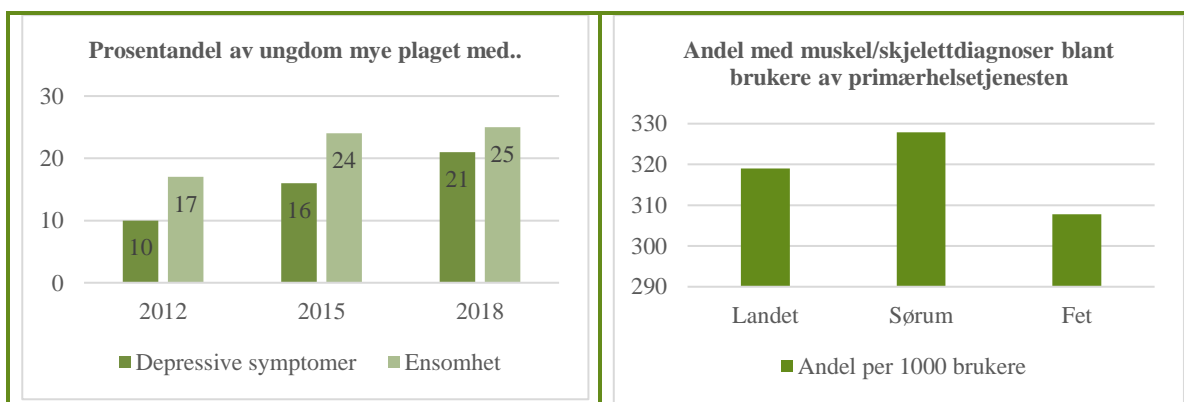
Helsetilstanden er summen av psykisk og somatisk helse og uhelse hos et individ. De fleste indikatorene på somatisk og psykisk helse kommer godt ut for befolkningen i Sørums kommun, sammenlignet med resten av landet. Det er ingen områder hvor vi skiller oss særlig negativt ut. Den største dødsårsaken er kreft, deretter hjertekarsykdommer.

I primærhelsetjenesten (fastlege/legevakt) har vi i Sørums færre som får diagnoser med psykiske symptomer/lidelser enn gjennomsnittet i landet. Vi har også færre med hjerte/karsykdom, og færre innleggelser på sykehus pga KOLS. Det er en litt høyere andel nye tilfeller av kreft i Sørums enn i landet for øvrig, men lavere dødelighet. Andelen med muskel/skjelettdiagnoser i primærhelsetjenesten er noe høyere, sammenlignet med gjennomsnittet i landet og nærliggende kommuner. Muskel/skjelettlidelser er den største årsaken til sykemeldinger i fylket i 2017.

Selv om statistikken fra fastlege og legevakt viser at vi har færre med psykiske plager og lidelser, rapporterer ungdommen om økende plager med depressive symptomer. Det er særlig jenter som melder om psykiske symptomer og plager. UngData undersøkelsen viser at 21% av ungdommen føler seg mye plaget med depressive symptomer, og 25 % føler seg mye plaget med ensomhet. For de fleste ungdommene er disse plagene forbigående, og del av en normal ungdomstid med omveltninger både fysisk og mentalt, men for noen av ungdommene kan plagene bli varige. Psykiske lidelser er økende årsak til unge uføre i landet.

Hovedutfordringer

Flere unge melder om psykiske symptomer og plager

Mulige årsaker

- Høyt opplevd stress fra ungdommen
- Konfliktfulle forhold i hjem, manglende sosial støtte
- Mobbing

Mulige konsekvenser

- Økt andel unge voksne som strever
- Økt andel unge uføre
- Økt behov for helsetjenester til unge i kommunen

Forklaring av diagrammer:

1: Befolkningssammensetning

- Antall innbyggere i Sørums kommun pr 01.01.18. Akershusstatistikk, Akershus fylkeskommune.
- Antall barn og eldre i Sørums kommun, i forhold til landsgjennomsnitt gitt i forholdstall for 2018. Forholdstallet 117 betyr at kommunens andel er 17% høyere enn landsnivået. Kommune helsa statistikkbank.

2: Oppvekst og levekår

- «Trives du på skolen?». Subjektiv vurdering på om elevene trives på skolen med score 1-5 hvor 5 er høyeste gjennomsnittsscore. Høy verdi betyr positivt resultat. Elevundersøkelsen 2017-2018, Utdanningsdirektoratet.
- «Blir du selv utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida?» Prosentandel av ungdomsskoleelever i Sørums kommun som sier de blir mobbet minst hver 14.dag. Ungdata 2018, resultat ungdomsskolen.

3: Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø

- Hvordan ungdomsskoleelever opplever ulike tilbud der de bor, rangert fra «svært dårlig» til «svært bra». Andel som svarte de ulike alternativene i prosent. Ungdata 2018

4: Skader og ulykker

- Prosentandel av ungdomsskoleelever i Sørums kommun som har blitt utsatt for trusler om vold siste år. Ungdata 2018
- «Prosentandel av ungdomsskoleelever i Sørums kommun som har blitt utsatt for ulike former for vold siste år. Ungdata 2018

5: Helseadferd

- Andel unge som er fornøyd med egen helse, i prosent av total antall svar. Ungdata undersøkelsen 2018, resultat ungdomsskolen.
- Bruk av helsetjenester siste år, prosentandel av ungdommen som svarer de har benyttet de ulike helsetjenestene «aldri», «1-5 ganger» eller «mer enn 6 ganger». Ungdata 2018, resultat ungdomsskolen.

6: Helsetilstand

- Andel unge som svarer de er mye plaget med depressive symptomer eller ensomhet, i prosentandel av total antall svar. Ungdata undersøkelsen 2018. Resultater fra ungdomsskolen.
- Andelen med muskel/skjelettdiagnoser per 1000 brukere av primærhelsetjenesten, standardisert. Periode 2014-2016. Kommune helsa statistikkbank.

Kilder:

Kommnehelsa statistikkbank, Folkehelseinstituttet
Folkehelse rapporten (18.12.17), Folkehelseinstituttet
SSB

Ungdata-undersøkelsen i Sørums kommun 2018

Romerike Krisesenter årsrapport 2017

Mattilsynet

Norges geologiske undersøkelse (NGU)

Lokale utredninger i forbindelse med arealplanarbeid

Statens vegvesen

Kommunebarometeret, Kommunal rapport

Elevundersøkelsen 2017-2018, Skoleporten.no, Utdanningsdirektoratet

Nasjonale prøver 2017-2018, Skoleporten.no, Utdanningsdirektoratet

Akershusstatistikk, Akershus fylkeskommune

Flyktningtjenesten i Sørums kommun

Kommuneprofilen.no